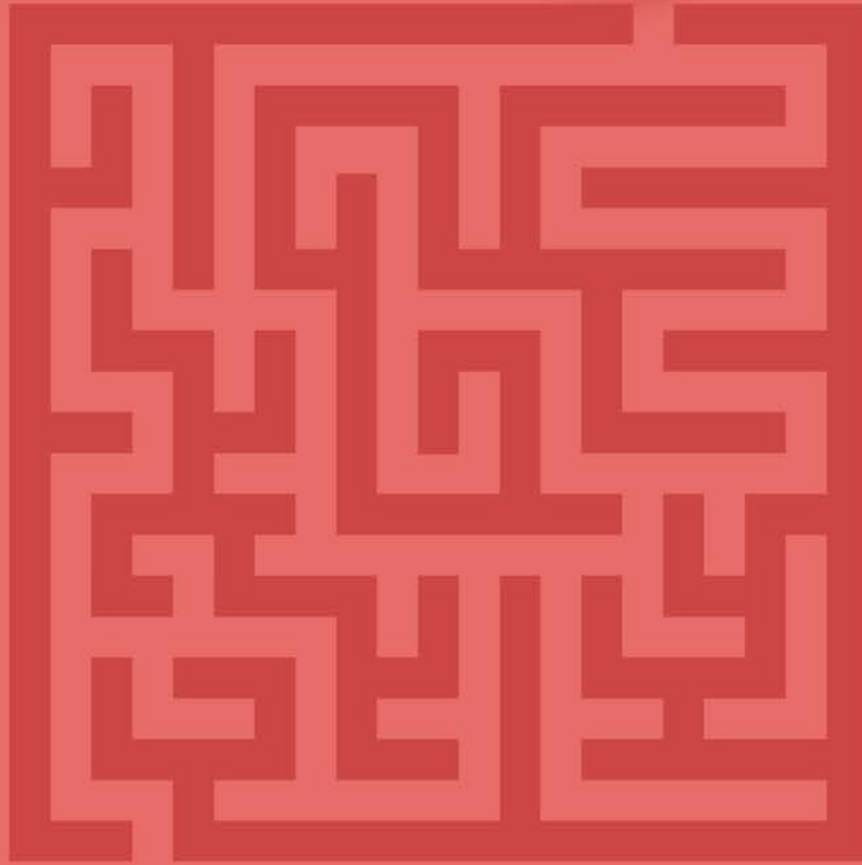

DossierTècnic

Innovació i transferència de coneixement

maig 2021

La cadena agroalimentària de Catalunya

Pàg 02 Presentació Pàg 03 La cadena agroalimentària a Catalunya: regulació dels desequilibris i anàlisi com a cadena de valor Pàg 06 CadeCAT: Cadena Alimentària de Catalunya Pàg 10 Instruments de millora de cadena alimentària Pàg 16 Normativa aplicada als controls de la cadena alimentària Pàg 20 Les exempcions de la normativa de competència per al sector agrari Pàg 22 Parlem amb: Albert Capdevila, Ignasi Pons i Carles Ribera

Carmel Mòdol Bresolí

Director general d'Alimentació, Qualitat i Indústries Agroalimentàries

El complex agroalimentari té un gran valor estratègic per a l'economia catalana

La importància de tot el que té relació amb els aliments no deriva només de la necessitat de satisfer una funció primària de qualsevol ésser humà, sinó de generar riquesa i contribuir de manera significativa al creixement econòmic i al desenvolupament i el progrés del medi rural, el qual alhora actua d'ecosistema i afavoreix la sostenibilitat mediambiental.

Efectivament, a Catalunya, el complex agroalimentari té un gran valor estratègic per a l'economia nacional, tant pel que fa a la producció agrària en fresc que genera 4.700 milions d'euros com a la seva transformació, la qual aporta unes vendes netes de 28.000 milions d'euros, cosa que situa el sector agroindustrial com a capdavanter dins el conjunt de sectors de la indústria catalana. Igualment significatives són les magnituds referides al ocupats (87.200 persones) i als 4.000 establiments arreu de tota la geografia catalana, sense oblidar la important evolució en constant creixement del comerç exterior agroalimentari. I és que una producció final agrària rica i variada, fruit de la diversitat de terres, ecosistemes i tradicions de Catalunya, ha propiciat una indústria d'àmplia gamma i competitiva que amb més de 8.000 milions d'euros exportats assolix una taxa de cobertura del 138%.

Amb caràcter general, el sector productor agrari està afectat per un alt nivell d'atomització, en el qual majoritàriament

s'integren empreses de petita dimensió. La rigidesa de la demanda, l'estacionalitat i l'atomització de l'oferta, la dispersió territorial o la generació d'ocupacions vinculades al medi rural són especificitats pròpies del sector agrari que el diferencien clarament d'altres sectors econòmics, tal com demostra el tractament que ha rebut en el Tractat constitutiu de la Unió Europea a través de la Política Agrària Comuna (PAC).

L'interès d'aquest *Dossier Tècnic* sobre els instruments per millorar el funcionament de la cadena és contribuir a la divulgació de les tasques que duu a terme l'Administració per afavorir la millora de l'equilibri en les relacions comercials dels operadors de la cadena, amb especial incidència en el sector productor, que per les seves especials característiques sol ser la baula més dèbil.

Per explicar què es fa i quins són els instruments organitzatius a l'abast del sector, s'analitzen les bases jurídiques estatals i comunitàries que regulen les operacions comercials i els controls establerts per garantir l'aplicació de la normativa. S'explica quines unitats s'encarreguen de realitzar els controls, i quins han estat els resultats dels plans de control duts a terme fins ara. Igualment, es fa un repàs dels principals instruments que s'han desenvolupat per contribuir a millorar l'estructuració del sector i assentar les bases perquè pugui participar en el valor afegit de la cadena (Organitzacions i Agrupacions de productors i Associacions d'organitzacions de productors, Organitzacions interprofessionals agroalimentàries, Circumscripcions econòmiques, Extensió de normes, Codi de Bones Pràctiques comercials, Contractes tipus i Observatoris de preus). Finalment, s'han entrevistat operadors de 3 baules de la cadena agroalimentària per conèixer la seva valoració i propostes en relació amb la millora del funcionament de la cadena.

L'esperit del DARP en les seves campanyes de control i foment dels instruments de millora de l'organització del sector productor és afavorir l'equilibri entre les baules de la cadena per al seu benefici i el de tots els consumidors.

Dossier Tècnic. Núm. 110

La cadena agroalimentària de Catalunya. Maig 2021.

Edició

Direcció General d'Alimentació, Qualitat i Indústries Agroalimentàries.

Consell de Redacció

Carmel Mòdol Bresolí, Jaume Sió Torres, Joan Gòdia Tresànceh, Maria Glòria Cugat Pujol, Neus Ferrer Gracia, Mercè Soler Barrasús, Enric Vadell Guiral, Jordi Ruiz Olmo, Rosario Allué Puyuelo, Laura Dalmau Pol, Valentí Marco Sanz, Antoni Enjuanes Puyol, Isaac Salvatierra Pujol, Maria Josep de Ribot Porta, Joan S. Minguet Pla, Mireia Medina Sala, Rosa Cubel Muñoz.

Coordinació i producció

Maria Josep de Ribot Porta, Imma Malet Prat, Annabel Teixidó Martínez i Ernest Espinàs Piñol.

Correcció i assessorament lingüístic

Lluís Piqueres Pla.

Grafisme i maquetació

Carlos Guzmán Lorente.

Impressió

EADOP

Dipòsit legal

B-16786-05.

ISSN: 1699-5465.

El contingut dels articles és responsabilitat dels/de les autors/es. DOSSIER TÈCNIC no s'hi identifica necessàriament. S'autoritza la reproducció total o parcial dels articles citant-ne la font i l'autoria.

Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació.

Gran Via de les Corts Catalanes, 612-614. 08007 - Barcelona.

Més recursos, enllaços i versió electrònica:

<https://ruralcat.gencat.cat>

<http://agricultura.gencat.cat/>

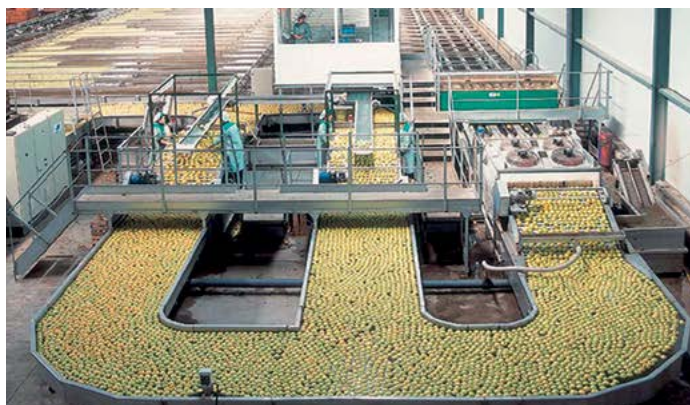
e-mail: sia.daam@gencat.cat

Portada:

Autor: Carlos Guzmán Lorente.

LA CADENA AGROALIMENTÀRIA A CATALUNYA: regulació dels desequilibris i anàlisi com a cadena de valor

Detall de les baules de la producció, indústria i distribució de la cadena de valor de la poma. Fotos: DARP.

01. Cronologia de la regulació dels desequilibris comercials al llarg de la cadena agroalimentària

La cadena agroalimentària està integrada per les baules de la producció, la transformació i la distribució, les quals es troben interconnectades i són interdependents les unes amb les altres. El sector productor és la baula més feble atesa l'elevada atomització en empreses petites i disperses al llarg del territori i l'estacionalitat i la naturalesa mateixa dels productes agroalimentaris peribles. La indústria i la distribució estan més concentrades, fet que genera uns dese-

quilibris comercials importants, que a la pràctica es tradueixen en un major poder de negociació sobre el preu, les condicions de lliurament o el pagament dels productes agroalimentaris.

Fruit dels desequilibris comercials al llarg de la cadena agroalimentària i en consonància amb els objectius de la Política Agrària Comuna de mantenir un nivell de vida digne als productors i garantir la seguretat alimentària (article 39 del Tractat de funcionament de la Unió Europea), l'any 2009 les institucions europees comencen a treballar amb el desenvolupament legislatiu per solucionar aquesta problemàtica social i econòmica.

Els desequilibris comercials normalment afecten el sector productiu, que és el sector més dèbil de la cadena agroalimentària.

En l'àmbit espanyol i com a normativa pionera dins l'àmbit europeu, es publica la Llei 12/2013, de 2 d'agost, de mesures per a la millora del funcionament de la cadena alimentària (d'ara endavant, Llei 12/2013), que regula un paquet d'instruments legislatius obligatoris

per a la cadena agroalimentària: obligació de contractació, compliment dels terminis de pagament i prohibició de pràctiques comercials abusives, fonamentalment.

Paral·lelament, també s'estableixen les bases sobre mesures voluntàries i d'autoregulació, entre les quals destaquen l'observatori de la cadena i l'establiment de codis de bones pràctiques mercantils.

La competència inspectora a Catalunya és compartida entre l'AICA (Agència d'Informació i Control Alimentaris) i el CadeCAT (Cadena Alimentària de Catalunya) mentre que la competència sancionadora depèn de l'àmbit d'aplicació de la relació comercial.

El sector de la producció es troba molt atomitzat al llarg del territori i l'agroindústria. Tret dels grans grups, destaca per la seva organització en petites i mitjanes empreses.

Així mateix, la Llei 12/2013 mateixa crea l'Agència d'Informació i Control Alimentaris (AICA) com a òrgan adscrit al Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA) amb competència inspectora i sancionadora a escala estatal per comprovar que es compleixen les mesures obligatòries al llarg de les relacions comercials de la cadena agroalimentària.

02. Creació del CadeCAT (DARP)

En aquest context, el DARP adquireix una nova competència de control arran de la Sentència 66/2017, de 25 de maig, del Tribunal Constitucional (TC) que dona la raó al recurs interposat per la Genera-

Dipòsits d'oli. Foto: David Orozco Felip.

litat de Catalunya sobre la distribució de competències. El pronunciament del TC dictamina que les comunitats autònomes tenen la potestat sancionadora en les relacions comercials entre operadors amb seu en una mateixa comunitat autònoma, sempre que l'aliment s'hi comercialitzi majoritàriament.

La Direcció General d'Alimentació, Qualitat i Indústries Agroalimentàries del DARP, i concretament el Servei d'Indústries i Comercialització Agroalimentàries, crea la unitat del CadeCAT (Cadena Alimentària de Catalunya), que s'encarrega del control de la Llei 12/2013 en l'àmbit de Catalunya.

03 Anàlisi del sector agroalimentari a Catalunya des d'una perspectiva de cadena de valor

Una cadena de valor, tal com el seu nom indica, és el valor afegit que experimenta el producte fruit d'un canvi de propietat entre els diferents operadors al llarg de les diferents baules que aporten valor afegit al producte. És important assenyalar algunes característiques dels operadors de la cadena de valor del sector agroalimentari.

Sector de la producció

El sector de la producció, bàsicament l'agricultura i la ramaderia, dona feina a unes 56.600 persones a Catalunya, cosa que representa aproximadament un 2% de la població ocupada total.

El total d'explotacions a Catalunya són 48.891 i el 88% són gestionades per una persona física amb una mitjana de 13 ha/explotació, mentre que la resta es gestiona per persones jurídiques amb una mitjana de 35 ha/explotació (dades de la DUN 2019).

Segons dades del Gabinet Tècnic del DARP, la producció final agrària l'any 2018 a Catalunya és de 4.682 milions d'euros, que es desglossen aproximadament en un 61,2% la ramaderia i un 36,2% l'agricultura. La pesca i el sector forestal representen un total de 102,8 milions d'euros i 63,9 milions d'euros, respectivament.

Dins el sector de la ramaderia, cal destacar els subsectors del porcí, l'aviram i el boví de carn, i en el sector de l'agricultura la fruita fresca, els cereals i les plantes i flors.

Sector de l'agroindústria

L'Informe de la indústria, la distribució i el consum agroalimentaris a Catalunya de desembre de 2019 del DARP indica que el volum de negoci de la indústria alimentària a Catalunya l'any 2018 és de 27.940 milions d'euros (24.940 milions dels productes agroalimentaris i uns 3 milions de les begudes), cosa que representa un 24% de la indústria agroalimentària espanyola i un 20% del volum de negoci industrial a Catalunya, per la qual cosa és el sector més important del conjunt. En relació amb el nombre d'empreses agroalimentàries amb seu social

El sector de la distribució i en especial la baula minorista, en comparació amb el sector de la producció i l'agroindústria, es troba majoritàriament concentrat en grans grups empresarials.

a Catalunya, n'hi ha unes 3.922, de les quals el 74% tenen menys de 10 treballadors, un 20% de 10 a 49 treballadors, un 4% de 50 a 199 treballadors i un 2% més de 200 treballadors.

Així doncs, la majoria de les empreses són de petita dimensió i cal destacar que es troben arrelades al territori, amb un elevat grau d'interdependència amb la baula de la producció.

Quant a l'ocupació, les empreses agroalimentàries localitzades a Catalunya aglutinen fins a 87.100 persones, cosa que representa pràcticament un 18% de l'ocupació total de la indústria catalana.

Sector de la distribució

El sector de la distribució està format pel comerç a l'engròs (majoristes) i pel comerç al detall (minoristes). La xifra de facturació total de la distribució a Cata-

lunya (segons dades d'Alimarket i Sistema de Anàlisis de Balances Ibèrics) és de 34.724 milions d'euros repartida en aproximament 13.194 establiments, la meitat dels quals pertanyen a establiments de restauració i representen solament un 15% de la facturació.

El sector minorista a Catalunya està concentrat en grans grups empresarials que disposen de diversos tipus d'establiments: autoserveis, supermercats i hipermercats. Les cinc principals empreses de distribució (per superfície en metres quadrats) a Catalunya són Mercadona, Grupo Eroski, Condis supermercats, Bon Preu SA i Grup DIA, que concentren el 52% de la superfície de distribució minorista a Catalunya.

03. Comparativa de la cadena de valor

La distribució del valor afegit en la cadena agroalimentària queda afectada pel desequilibri entre les baules de la producció, la indústria i la distribució en termes econòmics i segons el nombre d'operadors tal com mostra la figura 1.

El sector de la producció aporta 4.690 M€ de facturació repartits en aproximadament 56.600 pagesos i ramaders, mentre la indústria distribueix 27.940 M€ de facturació entre 4.800 establiments industrials, i els gairebé

34.000 M€ de la distribució, els acaparen uns 6.000 establiments, dels quals gairebé 2/3 formen part d'un molt reduït nombre de grups empresarials.

Per saber-ne més

COMISSIÓ EUROPEA; Fòrum per a la Millora del Funcionament de la Cadena Alimentària. Web:

https://ec.europa.eu/growth/sectors/food/competitiveness/supply-chain-forum_en

Agencia de Informació y Control Alimentarios (AICA, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación). Web de l'AICA: <https://www.aica.gob.es>

CadeCAT; Cadena Alimentària de Catalunya; DARP. Web: <http://agricultura.gencat.cat/ca/ambits/alimentacio/cadena-alimentaria/control-contractes-alimentaris>

Informe de la indústria, la distribució i el consum agroalimentaris a Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, Servei d'Indústries i Comercialització Agroalimentàries; desembre de 2019. Web: http://agricultura.gencat.cat/ca/departament/dar_publicacions/dar_publicacions_periodiques/dar_anuaris/dar_anuaris_sectorials/informes-industria-consum-agroalimentaris-catalunya/any-2017

Alimarket:

<https://www.alimarket.es/alimentacion>

Autoria

Josep Adroher Carbó

Enginyer agrònom.
Servei d'Indústries
i Comercialització
Agroalimentàries. DARP.
jadroher@gencat.cat

Sandra Puig Ribas

Llicenciada en Biologia.
Servei d'Indústries
i Comercialització
Agroalimentàries. DARP.
spuigr@gencat.cat

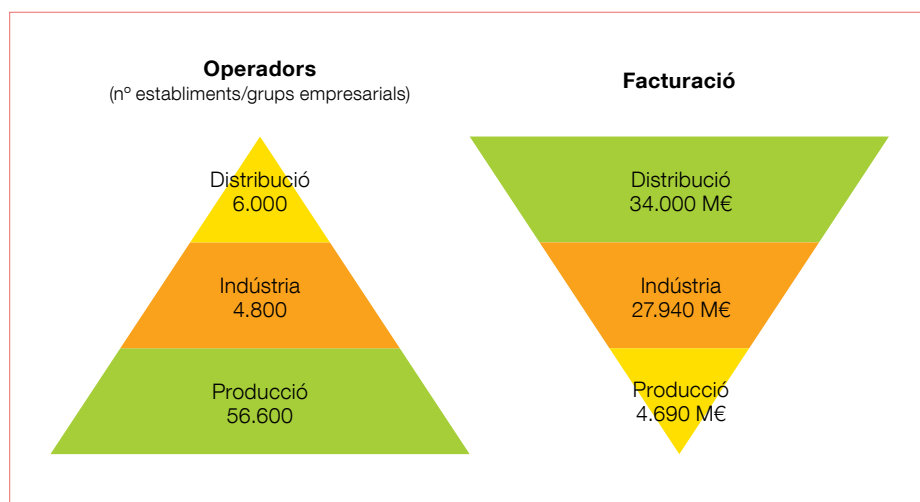

Figura 1. Desequilibri comercial al llarg de la cadena de valor. Font: elaboració pròpia.

CadeCAT: Cadena Alimentària de Catalunya

Qui som?

- Unitat de la DG que s'encarrega del control de la Llei 12/2013
- Potestat inspectora
- Potestat per proposar incoació d'expedients sancionadors

Què fem?

- Controlar els contractes i terminis de pagament de les relacions comercials al llarg de la cadena agroalimentària (productors, indústria i distribució)

Com actuem?

- D'ofici, segons plans de campanya específics
- Denúncies d'operadors
- Trasllet d'expedients per part de l'AICA

Infografia sobre el CadeCAT. Font: elaboració pròpia.

01. Presentació

La unitat CadeCAT (Cadena Alimentària de Catalunya) del DARP depèn de la Direcció General d'Alimentació, Qualitat i Indústries Agroalimentàries i s'encarrega del control de les relacions comercials de la cadena agroalimentària establertes a Catalunya d'acord amb els aspectes regulats per la Llei 12/2013 per a la millora del funcionament de la cadena alimentària, en endavant Llei 12/2013.

Els objectius d'aquesta normativa són molt ambiciosos i pretenen millorar el funcionament de la cadena agroalimentària en benefici dels operadors i dels consumidors, i aconseguir una major equilibri i transparència en les

relacions comercials. Les mesures obligatòries regulades van encaminades a protegir l'operador més feble, normalment el sector productor.

L'àmbit d'aplicació de la Llei 12/2013 comprèn totes les baules i sectors de la cadena agroalimentària, tret de:

- lliuraments d'un soci a la seva entitat associativa (cooperatives, societats agràries de transformació, organitzacions de productors) sempre que, en virtut dels seus estatuts, estigui obligat a fer-ho,
- activitats de transport i el canal HORECA,
- relacions comercials amb consumidors finals, i
- exportacions o importacions amb operadors fora del territori nacional.

El CadeCAT controla que els operadors agroalimentaris tinguin contractes de compravenda i paguin dins del termini legal (30 dies per a productes peribles i 60 per a d'altres).

02. Metodologia de treball

El controls del CadeCAT es poden executar d'ofici en base a possibles indicis o problemes estructurals del sector agroalimentari d'acord amb unes

instruccions internes (Pla de control). També es poden iniciar a partir de denúncies d'operadors agroalimentaris o d'expedients traslladats de l'AICA per raó de competència sancionadora.

La metodologia de treball consta de 4 fases:

- Planificació: el Pla de control mateix especifica les necessitats de control, la mostra, el període, el tipus de control (administratiu o sobre el terreny) i les instruccions genèriques d'actuació.
- Execució: normalment, es realitzen els controls a un operador que pertany a la baula industrial i, a partir d'aquests controls, se sol·licita la documentació següent d'una mostra dels seus proveïdors i clients: contractes alimentaris, factures, albarans de lliuraments i justificants bancaris.
- Comprovació: un cop recopilada la documentació, s'estudien les relacions comercials per analitzar si compleixen els aspectes que estipula la Llei 12/2013.
- Actuació: si es troben infraccions tipificades a l'article 23 de la Llei 12/2013, s'inicia el procediment sancionador.

03. Plans de control desenvolupats

Des del primer trimestre de 2018, el CadeCAT ha dut a terme 7 plans de control d'ofici d'acord amb les necessitats sectorials de cada moment i 2 plans per indicis d'incompliments (garrofes i cítrics):

- fruita de pinyol
- oli d'oliva
- raïm per a vinificació
- cítrics
- conills
- fruits secs
- canal distribució

En els 5 primers ja ha finalitzat el procediment sancionador.

En aquests plans s'han controlat les baules de producció, indústria i distribució, a excepció del raïm per a vinificació i el canal distribució.

En relació amb les característiques dels controls, s'ha executat el Pla de fruita de pinyol i el sector cunícola mitjançant control administratiu, mentre que els altres 3 han estat controls sobre el terreny. Els plans de fruita de pinyol i oli d'oliva s'han realitzat sobre la cam-

panya anterior, i, en canvi, els controls de raïm per a vinificació, cítrics i sector cunícola durant la campanya actual.

04. Resultats dels plans de control realitzats pel CadeCAT

Els resultats dels Plans de control que duu a terme el CadeCAT permeten obtenir informació sobre el funcionament i les deficiències de les relacions de la cadena en un sector agroalimentari determinat.

Atès que solament es controla una mostra, els resultats no són representatius ni extrapolables a tot el sector, sinó que serveixen com a indicadors d'impacte.

El CadeCAT comprova la documentació facilitada per l'operador i, en cas de trobar incidències, estudia a quin òrgan sancionador competent (AICA o DARP) s'ha de traslladar l'expedient per iniciar el procediment sancionador.

La pàgina web del CadeCAT publica els resultats dels plans de control realitzats; s'hi especifiquen la informació general, el nombre i tipus d'infraccions i les sancions proposades.

Control dels aspectes següents de la Llei 12/2013

Formalitzar contractes per escrit

S'han de signar prèviament als lliuraments per garantir una seguretat jurídica de les operacions comercials

Incloure les clàusules mínimes al contracte

Entre d'altres, establir un preu CERT

- Determinat = FIX
- Determinable = VARIABLE O MIXT segons índexs objectius, verificables no manipulables

No realitzar pràctiques comercials abusives

- Modificació de contractes unilateralment
- Imposar pagaments complementaris
- Subministrament d'informació confidencial

Pagar a termini

Des del lliurament del producte:

- 30 dies per a productes peribles
- 60 per a la resta de productes agroalimentaris

Aspectes a controlar en les relacions comercials de compravenda de productes agroalimentaris d'acord amb la Llei 12/2013. Font: elaboració pròpia.

04.01 Incidències detectades en contractació

En l'estudi de la contractació de les relacions comercials controlades en els 5 sectors, s'ha trobat un elevat grau d'incidències, les quals es troben tipificades a la Llei 12/2013 com a infraccions.

A continuació, s'analitzen els resultats de 233 relacions comercials on en 184 casos és obligatori formalitzar un contracte.

Les principals incidències detectades per ordre d'importància han estat l'absència de contracte, no establir un preu cert al contracte i no incloure altres clàusules al contracte com serien les condicions dels lliuraments, els drets i les obligacions de

Camp de cítrics. Foto: DARP.

les parts, i les condicions de la durada i renovació i extinció del contracte.

El sector del raïm per a vinificació ha presentat uns resultats molt favorables atès que totes les relacions comercials estaven emparades per un contracte de compravenda i solament s'han detectat algunes incidències menors.

Els sectors de l'oli d'oliva i del conill destaquen per tenir una elevada incidència en l'absència de contractes (un 79% i 42%, respectivament), bàsicament entre la baula de la indústria i la producció. Tanmateix, cal esmentar que en el sector de fruita de pinyol s'han trobat moltes relacions comercials emparades per un contracte però sense la fixació d'un preu cert (un 70%), mentre que en el sector dels cítrics s'han trobat altres incidències menors en els contractes (55%) com ara no pactar les condicions dels lliuraments ni de pagament.

04.02 Incidències detectades en els terminis de pagament

El termini de pagament d'acord amb la normativa de morositat ha de situar-se dins dels 30 dies des del lliurament per als productes agroalimentaris peribles (fruita

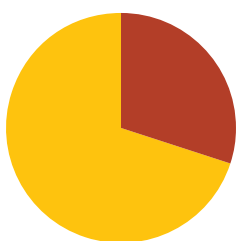
fresca, olives, raïm, etc.) mentre que per als altres productes agroalimentaris ha de situar-se en 60 dies (oli, vi, cereals, etc.).

Els resultats evidencien que els sectors que paguen amb més retard són el de la fruita de pinyol seguits del sector de raïm per a vinificació, ja que s'han trobat pràcticament un 90% i 75% d'incidències en les relacions comercials controlades. En ambdós sectors, i pel que fa al pagament de la fruita i del raïm, el termini mitjà de pagament és superior a 70 dies, el doble que permet la normativa, tot i que en el raïm es permeten 2 fases de pagament en els casos de raïms inclosos en denominacions d'origen.

El sector conícola destaca per ser un dels sectors en què els operadors de la cadena agroalimentària paguen a termini, tot i que s'hi han trobat algunes incidències. El termini mitjà de pagament del conill viu al ramader per part dels escorxadors se situa en 27 dies, mentre que el pagament de la carn és aproximadament d'uns 29 dies.

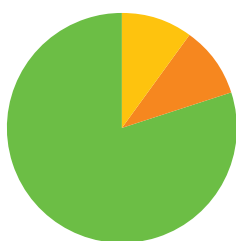
En els sectors de l'oli d'oliva i dels cítrics, les relacions comercials pagades fora de termini representen aproximadament un 50% respecte del total de relacions

Estudi dels contractes alimentaris

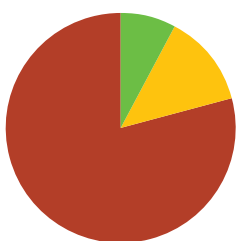
Fruita de pinyol

70% no incloure preu al contracte
30% absència de contracte

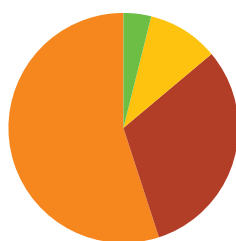
Raïm vinificació

80% correcte
10% no incloure preu al contracte
10% no incloure altres clàusules

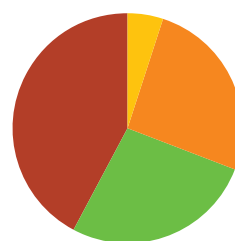
Oli d'oliva

79% absència de contracte
13% no incloure preu al contracte
08% correcte

Cítrics

55% no incloure altres clàusules
31% absència de contracte
10% no incloure preu al contracte
04% correcte

Conill

42% absència de contracte
27% correcte
26% no incloure altres clàusules
05% no incloure preu al contracte

Radiografia dels resultats dels plans de control realitzats pel CadeCAT en relació amb l'estudi de la contractació. Font: elaboració pròpia.

controlades. En l'oli d'oliva, els incompliments es troben majoritàriament en el pagament de les olives per part dels molins d'oli, ja que el termini mitjà se situa en uns 66 dies, el doble del límit d'acord amb la normativa de morositat (30 dies).

04.03 Conclusions

Des dels orígens del CadeCAT, s'han imposat 144 infraccions corresponents

a la realització dels 5 plans de control sectorials, les quals han donat lloc a l'inici de diferents procediments sancionadors. Aproximadament, el 70% dels expedients sancionadors s'han traslladat a la unitat jurídica del DARP per raó de competència, mentre que el 30% restant s'han traslladat a l'AICA.

Les sancions proposades pel CadeCAT fins a l'actualitat per raó de la seva com-

petència sancionadora pugen a 145.522 euros i es distribueixen de la manera següent al llarg de la cadena agroalimentària: un 68% a la baula industrial i un 32% a la baula de la distribució (24% a majoristes i 8% a minoristes).

Els controls no tenen finalitat recaptadora, sinó que pretenen aconseguir un efecte dissuasiu i exemplificador per equilibrar la cadena alimentària i protegir l'operador més feble, que normalment és el productor, enfront dels operadors amb major poder de negociació.

	Fruita de pinyol 2017/2018	Oli d'oliva 2017/2018	Raïm per a vinificació 2019/2020	Campanya cítrics 2019/2020	Campanya conills 2020
Nombre de relacions comercials	30	45	86	38	34
Nombre de factures	75	97	105	83	106
Import Total	1,5 M€	8,2 M€	3,6 M€	1,2 M€	2,4 M€

Dades recopilades derivades de l'execució de 5 plans de control realitzats pel CadeCAT. Font: elaboració pròpia.

Les principals infraccions trobades pel CadeCAT són l'incompliment del termini de pagament, l'absència de contracte i la no-fixació d'un preu al contracte.

Per saber-ne més

<http://agricultura.gencat.cat/ca/ambits-alimentacio/cadena-alimentaria/control-contractes-alimentaris>

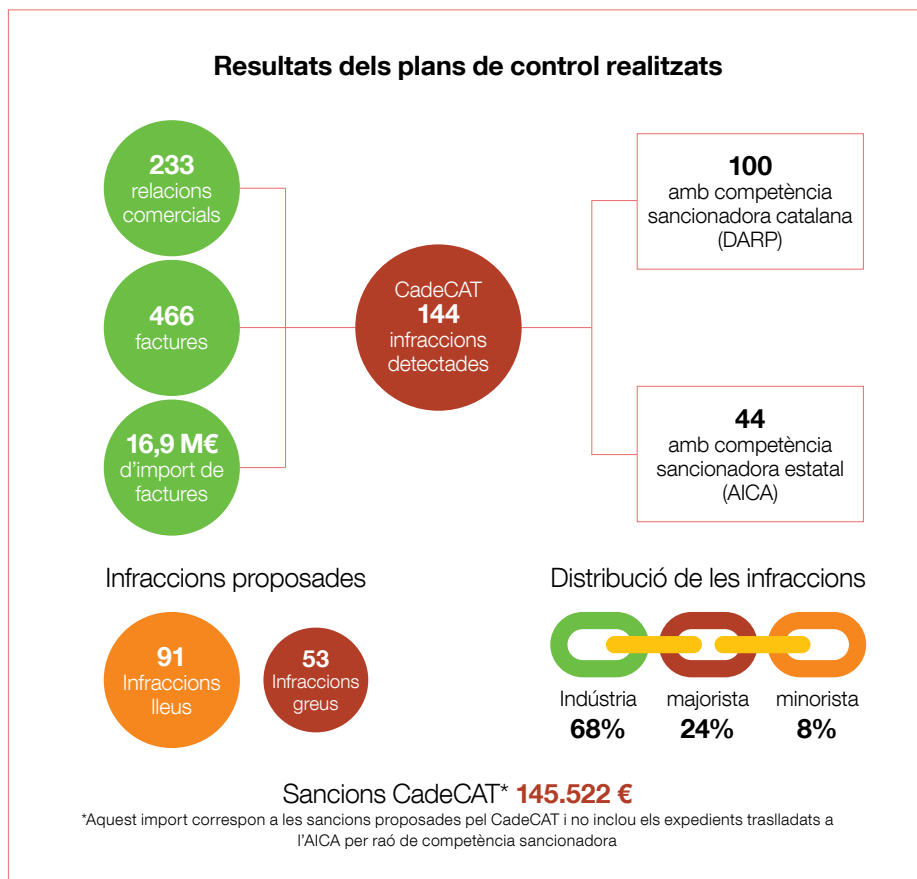
Autoria

Ernest Espinàs Piñol
 Responsable d'Estudis i Comercialització Agroalimentàries. Servei d'Indústries i Comercialització Agroalimentàries. DARP.
 ernest.espinas@gencat.cat

Josep Adroher Carbó
 Enginyer agrònom. Servei d'Indústries i Comercialització Agroalimentàries. DARP.
 jadroher@gencat.cat

Resum dels 5 plans de control realitzats pel CadeCAT (2018-2020). Font: elaboració pròpia.

INSTRUMENTS DE MILLORA DE CADENA ALIMENTÀRIA

Instruments per a la millora de la cadena alimentària. Font: elaboració pròpia.

El sector agrari disposa d'una sèrie d'instruments organitzatius poc o insuficientment utilitzats però de gran importància per afavorir una cadena alimentària més equilibrada i, per tant, més justa en relació amb el repartiment del valor fins al consumidor.

01. Agrupacions de productors (AP), Organitzacions de productors (OP) i Associacions d'organitzacions de productors (AOP)

Les Agrupacions de productors (AP) i les Organitzacions de productors (OP) són entitats que es constitueixen a iniciativa dels productors en les quals tenen el poder de decisió, han de funcionar democràticament, tenir una dimensió mínima en nombre de socis i valor de producció comercialitzada i perseguir alguna finalitat com planificar la producció, concentrar-la i comercialitzar conjuntament.

Les Organitzacions de productors han de complir els requisits establerts als articles 152 a 158 del Reglament (UE) 1308/2013 i als articles 20 a 35 del Reglament (UE) 543/2011. El reconeixement, el fa la comunitat autònoma on tenen la seu social per a una de les 11 categories que estableix l'article 4 del Reial decret 1972/2008.

Actualment, tenen normativa específica els sectors de les fruites i hortalisses (OPFH), la llet i els productes lactis, el llúpol i els conills.

Les Associacions d'organitzacions de productors (AOP) són les associacions de diverses OP d'un mateix sector. Entre les activitats que desenvolupa, hi pot haver la comercialització conjunta de part o tota la producció dels seus associats.

Les AOP o una/diverses OP, si representen més de 2/3 de la producció

d'una àrea de producció homogènia (vegeu l'apartat 03. Circumscripció econòmica), poden sol·licitar i aplicar extensió de normes (vegeu l'apartat 04. Extensió de normes), d'aplicació a tota la circumscripció.

02. Organitzacions interprofessionals agroalimentàries

Les Organitzacions interprofessionals agroalimentàries (OIA) són entitats amb personalitat jurídica, sense ànim de lucre, que estan integrades per organitzacions representatives de la producció (mínim 51%) i de la transfor-

La concentració de la producció es fomenta per millorar-ne la comercialització.

mació o comercialització o de la distribució agroalimentària (mínim 51%).

Les OIA es constitueixen per complir alguna o diverses de les finalitats que preveu la normativa relacionades amb la comercialització, qualitat, promoció, etc. i tenen com a objectiu la millora de la competitivitat dels productes o sectors agroalimentaris.

Les OIA poden sol·licitar l'Extensió de Normes dels seus acords per a tots els operadors de la seva Circumscripció Econòmica, encara que no pertanyin a l'organització.

En l'àmbit estatal, hi ha 26 OIA reconegudes (taula 1). La normativa reguladora és la següent:

- Llei 38/1994, de 30 de desembre, reguladora de les OIA.
- Reial decret 705/1997, de 16 de maig, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 38/1994, de 30 de desembre, reguladora de les OIA, modificada per la Llei 13/1996, de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social.

En l'àmbit de Catalunya, l'any 2015 es va publicar la Llei 18/2015, de 29

de juliol, de les OIA, i recentment s'ha aprovat el Decret 65/2020, de 30 de juny, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 18/2015, de 29 de juliol, de les organitzacions interprofessionals agroalimentàries d'àmbit català.

03. Circumscripcions econòmiques

Segons la normativa europea, una circumscripció econòmica (CE) és una zona geogràfica constituïda per zones de producció contigües o properes en què les condicions de producció i de comercialització són homogènies. La finalitat principal de les CE és establir normes sectorials en relació amb la producció, comercialització, consum, etc.

El Reglament (UE) 1308/2013 del Consell, de 17 de desembre, pel qual es crea una organització comuna de mercats agrícoles i s'estableixen disposicions específiques per a determinats productes agrícoles (Reglament únic per a les OCM), detalla en l'article 164 l'establiment de l'extensió de normes d'una circumscripció econòmica i els requisits que ha de complir.

Les circumscripcions econòmiques poden ser sol·licitades per una o diverses organitzacions de productors (OP) o associacions d'organitzacions de productors (AOP) amb condicions de producció i comercialització homogènies per a un producte concret sempre que hi hagi representativitat: 50% del volum de producció total del producte de la CE.

En l'àmbit català, hi ha les CE reconegudes següents:

- Circumscripció econòmica Catalunya, per als productes préssec i nectarina,
- Circumscripció econòmica Catalunya, per al producte pera, i
- Circumscripció econòmica Catalunya, per al producte poma.

El Reial decret 547/2013, de 19 de juliol, estableix les normes bàsiques quant a

Sigles	Nom
AIFE	As. Interprofesional de Forrajes Españoles
INVAC	Org. Interprofesional de Carne del Vacuno Autóctono de Calidad
INPROVO	Org. Interprofesional del Huevo y sus Productos
AILIMPO	As. Interprofesional de Limón y Pomelo
INTERCITRUS	Interprofesional Citrícola Española
PROPOLLO	As. Interprofesional Avicultura de Carne de Pollo del Reino de España
ASICI Sigles	As. Interprofesional del Cerdo Ibérico
INCERHPAN	Org. Interprofesional Agroalimentaria de Cereales Panificables y Derivados
INLAC	Org. Interprofesional Láctea
INTERCUN	Org. Interprofesional para Impulsar el Sector Cunicola
INTERFISH	Org. Interprofesional Pesquera Interfish-España
INTEROVIC	Org. Interprofesional del Ovino y Caprino de Carne
AQUAPISCIS	Org. Interprofesional de la Acuicultura Continental Española
OLI OLIVA	Org. Interprofesional del Aceite de Oliva Español
OIVPR	Org. Interprofesional del Vino de Rioja
INTERACEITUNA	Org. Interprofesional de la Aceituna de Mesa
OITAB	Org. Interprofesional del Tabaco de España
INTERAL	Interprofesional de la Alimentación Animal
Cargol	Org. interprofesional del Caracol de Crianza
INTERPORC	As. Interprofesional de Porcino de Capa Blanca
INTERPALM	As. Interprofesional de las Palmípedas Grasas
ASICCAZA	As. Interprofesional de la Carne de Caza Silvestre
PROVACUNO	Org. Interprofesional de la Carne de Vacuno
OIVE	Org. Interprofesional del Vino de España
ORIVA	Org. Interprofesional del Aceite de Orujo de Oliva
HORTIESPAÑA	Org. Interprofesional Española de Frutas y Hortalizas

Taula 1. OIA reconegudes a escala estatal. Font: dades extretes del MAPA.

l'establiment de circumscripcions econòmiques i l'extensió de normes en el sector de fruites i hortalisses.

04. Extensió de normes

Les extensions de normes (EN) són acords, decisions o pràctiques comercials pactades per una organització que seran obligatoris per un període limitat per a tots els operadors de la circumscripció econòmica, encara que no pertanyin a l'organització o associació.

Les EN poden ser sol·licitades per una OP, AOP o OIA reconeguda que operi en una o diverses CE i sigui representativa (taula 2).

05. Contractes tipus de productes agroalimentaris

Contractes tipus són un model de contracte pactat entre els representants dels sectors productor, transformador i comercialitzador que és homologat pel Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (article 2 de la Llei 2/2000).

Els objectius dels contractes-tipus són:

- Ordenar les transaccions mitjançant la fixació de les condicions de subministrament corresponent.
- Fomentar una situació estable dels

Pregunta freqüent

Hi ha un model de contracte tipus?

La Llei 12/2013 no estableix cap model. Qualsevol contracte que compleixi els requisits mínims és considerat vàlid.

No obstant això, hi ha contractes tipus homologats pel Ministeri d'Agricultura per a determinats sectors.

Representativitat	Producció	Productors
OP Fruites i Hortalisses (OPFH)	60%	50%
AOP	2/3 total	---
OIA d'àmbit estatal	75%	50%
OIA d'àmbit català	2/3 total	50%

Taula 2. Representativitat de les extensions de normes. Font: elaboració pròpia.

Sigles	Nom	Ordre Ministerial
INTERCUN	Org. Interprofesional para Impulsar el Sector Cunícola	APA/1201/2020, de 14.12
Oli d'oliva	Org. Interprofesional del Aceite de Oliva Español	APA/974/2019, de 27.09
INLAC	Org. Interprofesional Láctea	APA/1202/2020, de 14.12
INTEROVIC	Org. Interprofesional del Ovino y Caprino de Carne	APA/1203/2020, de 14.12
INTERPORC	Org. Interprofesional del Porcino de Capa Blanca	APA/1011/2019, de 30.09
Oliva de taula	Org. Interprofesional de la Aceituna de Mesa	APA/885/2019, de 02.08
ASICI	As. Interprofesional del Cerdo Ibérico	AAA/1740/2016, de 26.09
ASICCAZA	As. Interprofesional de la Carne de Caza Silvestre	APM/109/2018, de 31.01
Carn de vacuum	Org. Interprofesional de la Carne de Vacuno	APA/1398/2018, de 14.12
Oli de sansa d'oliva	Org. Interprofesional del Aceite de Orujo de Oliva	AAA/1098/2016, de 29.06
OIVE	Org. Interprofesional del Vino de España	APA/806/2019, de 25.07
Llimona i pomelo	As. Interprofesional de Limón y Pomelo	APA/541/2020, de 15.06
Ou i els seus productes	Org. Interprofesional del Huevo y sus Productos	APA/793/2020, de 06.08

Taula 3. Exemples d'extensions de normes vigents a escala estatal: 13 Extensions de Normes de les Organitzacions Interprofessionals Agràries. Font: dades extretes del MAPA.

mercats adaptant les produccions, en quantitat i qualitat, a les demandes interiors i exteriors.

- Millorar la transparència de les transaccions i la competència del mercat.

Poden sol·licitar contractes homologats les OIA, organitzacions representatives de la producció i transformació o distribució, i són de caràcter voluntari.

Els operadors del sector amb contracte tipus homologat constitueixen comissions de seguiment. Aquestes comissions tenen personalitat jurídica

pròpia i són les encarregades del seguiment, la promoció, la vigilància i el control del contracte tipus homologat.

06. Observatori Agroalimentari de Preus del DARP

L'Observatori Agroalimentari de Preus del DARP és un òrgan tècnic, consultiu i assessor del Govern que té funcions estrictament tècniques en els àmbits de la informació, l'estudi, la consulta i l'assessorament en matèria de preus dels aliments. Està format per un ple, una comissió permanent i un president.

El Decret 152/2009, de 6 d'octubre, regula la creació de l'Observatori Agroalimentari de Preus dins del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural.

Les seves funcions principals són, entre altres:

- Fer un seguiment sistemàtic dels preus dels aliments més importants al llarg de la formació i de la seva cadena de valor.
- Establir un banc de dades, obert i accessible de manera universal, sobre preus del sector agrari.
- Analitzar l'estructura i els factors relacionats amb la formació de preus i marges dels productes alimentaris en les diferents posicions comercials o esglaons de la cadena i en els diferents períodes temporals.
- Realitzar els estudis oportuns per a la comprensió de les dinàmiques dels factors que contribueixen a la formació dels preus dels aliments.
- Afavorir el diàleg i la comunicació entre els sectors productor, transformador, distribuïdor i consumidor, i amb les administracions públiques.
- Incrementar la comunicació entre el sector agroalimentari i el conjunt de la societat en els temes relacionats amb els preus agraris.

07. Codi de Bones Pràctiques Comercials (CBPC)

07.01 Què és el CBPC?

L'Acord del Codi de Bones Pràctiques comercials al llarg de la cadena alimentària a Catalunya (CBPC) és una iniciativa de la qual el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació (DARP) és el precursor i en coordina les reunions.

El primer document de l'Acord es va signar el 29 de juliol de 2011. És d'adhesió voluntària i hi participen tots els agents de la cadena alimentària: producció, indústria i distribució alimentària.

Després, arran de la modificació del Reglament de règim intern aprovat el 28 de novembre de 2017, es va signar un nou document de l'Acord el 10 de desembre de 2018.

A partir d'aquesta data, també les empreses es poden adherir al CBPC, ja que fins llavors només ho podien fer les organitzacions i associacions representatives de la producció, transformació o distribució agroalimentàries.

07.02 Organització del CBPC

Els principals elements que conformen

En el Codi de Bones Pràctiques Comercials (CBPC), que és voluntari, hi participen tots els agents de la cadena alimentària: producció, indústria i distribució alimentària.

el CBPC són els següents:

- **Acord del CBPC**
És el document marc del CBPC, elaborat per les entitats mateixes que en formen part. Es compon d'un preàmbul, uns objectius generals i un seguit de 55 compromisos que les entitats signatàries acorden assumir per poder assolir aquests objectius.
 - **Comissió Paritària**
És l'òrgan principal del CBPC, i és l'encarregada d'interpretar i impulsar el contingut de l'Acord. Es reuneix, com a mínim, un cop cada sis mesos i està formada per representants de totes les organitzacions, associacions i operadors que han signat l'Acord.
 - **Comissió Tècnica**
Depèn orgànicament de la Comissió Paritària. Està formada per 9 vocals (que representen de manera paritària les branques de la producció, la indústria i la distribució), i és l'òrgan encarregat d'implementar aquelles decisions i instruccions establertes per la Comissió Paritària.
 - **Reglament de Règim Intern del CBPC**
Regula el funcionament de la Comissió Paritària i de la Comissió Tècnica.
- ### 07.03 Quins són els objectius del CBPC?
- Els objectius generals del CBPC es poden resumir en:
- Millora de la transparència, agilitat i

Contracte tipus homologat	Ordre ministerial ARM / AAA / APM
Cultiu i compravenda de tabac	772/2020, de 27 de juliol
Llimones amb destinació a la seva comercialització en fresc	759/2020, de 27 de juliol
Llimones amb destinació a la seva transformació	760/2020, de 27 de juliol
Llimones ecològiques per a la seva comercialització en fresc	761/2020, de 27 de juliol
Pomelos amb destinació a la seva comercialització en fresc	768/2020, de 27 de juliol
Pomelos amb destinació a la seva transformació	769/2020, de 27 de juliol
Farratges amb destinació a la seva transformació	267/2021, de 11 de març
Vi	771/2020, de 27 de juliol
Raïm amb destinació a la seva transformació en vi	770/2020, de 27 de juliol

Taula 4. Contractes tipus vigents. Font: dades extretes del MAPA.

Entre els objectius del Codi de Bones Pràctiques Comercials (CBPC), hi ha millorar la informació i la percepció que reben els consumidors dels productes agroalimentaris.

- eficiència en les pràctiques comercials dels diferents tipus d'operadors.
- Millora de la informació i de la percepció que reben els consumidors.
- Posar en valor els productes agroalimentaris de qualitat, de producció local i de major seguretat alimentària, i més sostenibles i respectuosos envers el benestar animal.

- Millorar la comercialització, creixement i orientació al mercat de tota la cadena de valor.
- Millorar l'eficiència i el desenvolupament tecnològic.

07.04 Actuacions del CBPC

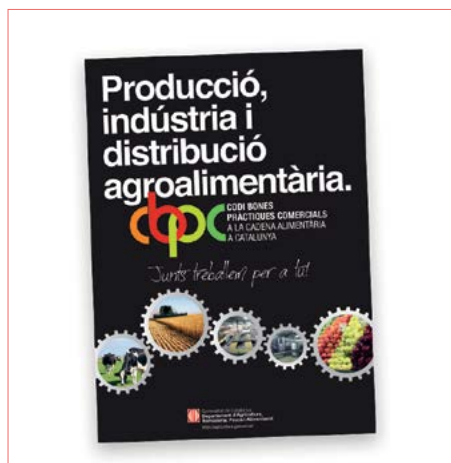
Algunes de les actuacions realitzades o promogudes en el marc del CBPC són les següents:

- **Cartells promocionals de productes**
S'han elaborat 5 cartells de promoció de productes amb l'objectiu de posar en valor les qualitats d'aquests productes autòctons i de temporada; i també per promoure'n una millor percepció i consum.

Els cartells indiquen algunes de les

característiques de cadascun d'aquests productes, i també el seu període de consum com a producte de temporada (pomes/peres, cirera, patata nova, préssec/nectarina i clementina).

- **Calendari de productes de temporada**
Es tracta d'un document on s'indica, de manera esquemàtica i molt visual, els mesos en què es poden trobar els principals productes de temporada de la fruita, de les hortalisses i de la pesca de Catalunya.
- **Estudis de la cadena de valor de productes agroalimentaris**
El sector de la fruita dolça travessa una situació difícil, marcada per la crisi de preus. Per això, s'estan duent a terme diverses actuacions per

Cartell de difusió del CBPC. Font: CBPC/DARP.

Reunió de la Comissió Paritària. Font: DARP.

Cartells promocionals de productes del CBPC. Font: CBPC/DARP.

analitzar el funcionament dels diferents mercats agroalimentaris. En aquest sentit, una de les actuacions és elaborar un esquema descriptiu i quantitatiu de la cadena de valor dels productes agroalimentaris que pugui ser d'utilitat a les diferents baules de la cadena.

Ja s'ha publicat a la pàgina web del DARP l'estudi "Esquema de la cadena de valor del préssec i la nectarina a Catalunya", i ara s'està treballant en un estudi similar per a la poma i la pera.

07.05 Entitats adherides a l'Acord del CBPC

A partir de la modificació de l'Acord del

CBPC, de 10 de desembre de 2018, s'hi poden adherir empreses de les diferents baules de la cadena alimentària, sempre que es comprometin a complir cadascuna de les previsions, els compromisos, els objectius i qualsevol altra premissa establerta a l'Acord.

Actualment, ja consten adherides a l'Acord del CBPC 106 entitats, de les quals 17 són organitzacions/associacions, i 89 són operadors.

Les organitzacions i associacions adherides al CBPC estan repartides entre les baules de la producció, la transformació i la distribució agroalimentàries (fig. 1).

Els 89 operadors adherits al CBPC es-

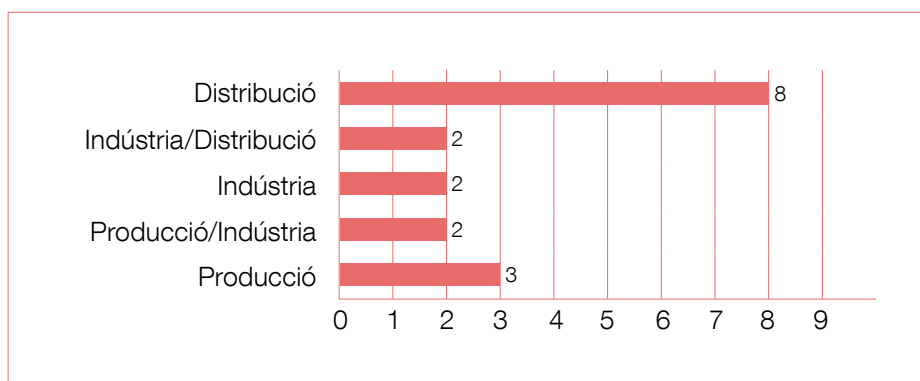

Figura 1. Baules de les entitats adherides al CBPC. Font: DARP.

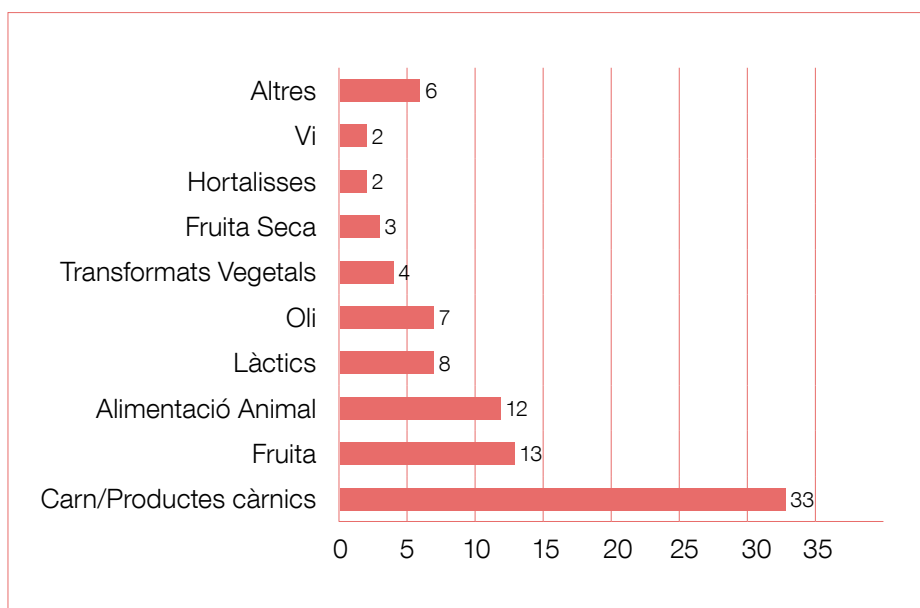

Figura 2. Sectors operadors (valors absoluts). Font: DARP.

Des del 10 de desembre de 2018, també es poden adherir al CBPC els operadors agroalimentaris de la producció, la transformació i la distribució.

tan distribuïts entre diferents sectors agroalimentaris (fig. 2).

A la pàgina web del DARP, hi ha informació i un llistat de les entitats adherides.

Per saber-ne més

DARP:

<http://agricultura.gencat.cat/ca/ambits/alimentacio/cadena-alimentaria/control-contractes-alimentaris/comercialitzacio-llet/organitzacions-productors-llet/organitzacions-productors>

MAPA:

<https://www.mapa.gob.es/es/alimentacion/temas/integracion-asociativa/interprofesionales>

A la pàgina web del DARP, hi ha un ampli apartat d'informació del CBPC:

<http://agricultura.gencat.cat/ca/ambits/alimentacio/cadena-alimentaria/codi-bones-practiques-comercials>

Autoria

Isabel Gomar Jiménez

Cap del Servei d'Indústries i Comercialització Agroalimentàries. DARP. igomar@gencat.cat

Pere Vilaseca Ribalta

Responsable d'estructuració agroalimentària. Servei d'Indústries i Comercialització Agroalimentàries. DARP. pvilaseca@gencat.cat

NORMATIVA APLICADA ALS CONTROLS de la cadena alimentària

Presseguer florit. Foto: Haidé Vidal Huix.

01. Millores al funcionament de la cadena alimentària

Per establir els mecanismes per millorar el bon funcionament de la cadena i els controls de les relacions comercials i règim sancionador que se'n pot derivar pels incompliments, s'ha desenvolupat normativa d'aplicació d'àmbit estatal i comunitari.

Per ordre cronològic, l'any 2013 es va publicar una Llei d'ampli abast, la Llei 12/2013, de mesures per la millora de la cadena alimentària (en endavant, Llei 12/2013), que va entrar en vigor el 3 de

gener de 2014 amb l'objectiu de revertir mitjançant una sèrie d'instruments la situació de feblesa de les baules més dèbils. La taula 1 recull un resum dels principals objectius de la Llei.

La Llei 12/2013 és d'aplicació a totes les relacions comercials entre operadors de la cadena alimentària i a totes les relacions de la cadena, i incideix tant en les pràctiques abusives com en els terminis de pagament establerts, des del moment de l'entrada en vigor, excepte cooperatives i altres entitats associatives.

Pregunta freqüent

És obligatori la formalització de contractes alimentaris?

(Art 8 - Llei 12/2013)

Sí, s'han de formalitzar per escrit abans de l'inici de les transaccions comercials.

La Llei 12/2013 obliga a tenir contractes per escrit i a fixar un preu sempre que l'operador sigui una PIME, el productor primari sigui agrícola, ramader, pescador o forestal i el comprador no, o quan hi ha una dependència econòmica del 30%.

En el seu afany per prevenir les pràctiques abusives, la Llei prohibeix les modi-

ficacions de les condicions contractuals establertes i especifica que la informació comercial ha de quedar concretada en el contracte i els operadors han de gestionar les marques del productes alimentaris que ofereixin al consumidor.

La taula 2 recull les infraccions que estipula la Llei 12/2013 i la seva classificació.

Llei 12/2013. Article 3: finalitats de la Llei

- Augmentar l'eficàcia i la competitivitat del sector alimentari, i fomentar la creació i la millora dels llocs de treball per al conjunt de la societat i en el medi rural.
- Millorar el funcionament i la vertebració de la cadena alimentària.
- Afavorir la introducció de la innovació i les tecnologies de la informació i comunicació en la cadena i el desenvolupament dels nous canals de distribució dels productes alimentaris.
- Aconseguir un major equilibri i transparència en les relacions comercials i promoure codis de Bones Pràctiques comercials entre els operadors.
- Enfortir el sector productor i potenciar les activitats de les organitzacions interprofessionals agroalimentàries.

Taula 1. Objectius de la Llei 12/2013. Font: elaboració pròpia a partir de la Llei 12/2013.

Llei 12/2013. Article 3: finalitats de la Llei

<p>Lleus fins a 3.000 €</p>	<p>No incloure els extrems que han de contenir els contractes, incomplir condicions i requisits en les subhastes electròniques, incomplir la conservació de documents, realitzar modificacions contractuals, exigir pagaments addicionals, revelar informació comercial i no subministrar informació requerida a l'autoritat competent.</p>
<p>Greus de 3.001 a 100.000 €</p>	<p>Reincidir en dues o més infraccions lleus en el termini de 2 anys, incomplir el termini de pagament, no formalitzar per escrit els contractes quan és obligatori, no incorporar un preu cert al contracte, realitzar modificacions del preu sense pacte, destruir la cadena de valor i dur a terme activitats promocionals que indueixin a error sobre el preu o la imatge.</p>
<p>Molt greus de 100.001 a 1.000.000 €</p>	<p>Reincidir en dues o més infraccions greus en el termini de 2 anys.</p>

Taula 2. infraccions segons la Llei 12/2013. Font: elaboració pròpia a partir de la Llei 12/2013.

02. Canvis urgents en el control de la Cadena Alimentària

Al febrer de l'any 2020, el Govern de l'Estat, mitjançant el Reial decret Llei 5/2020, de 25 de febrer (d'ara endavant, RDL 5/2020), va aprovar una modificació urgent de la Llei 12/2013 que incloïa les demandes dels agricultors i ramaders en temes com el control de la venda a pèrdues i l'obligació de certs acords comercials.

El RDL 5/2020 va ser convalidat al Congrés, tramitat com a projecte de Llei i va donar lloc a l'actual Llei 8/2020. Les modificacions fetes van entrar plenament en vigor el 28 d'agost del mateix any per a totes les relacions contractuals, i van adoptar-se mesures urgents en matèria d'agricultura i alimentació:

- a. Els contractes hauran d'incloure el preu de venda i s'ha d'indicar que el preu pactat entre el productor i el comprador cobreix el cost de producció del productor.
- b. Les activitats promocionals s'han de pactar amb totes les parts.
- c. L'Administració publicarà de manera periòdica les resolucions sancionadores imposades per infraccions greus i molt greus en matèria de contractació.
- d. No es pot vendre el producte per sota del preu de cost d'elaboració. Evitar la destrucció de valor.

03. Pràctiques comercials deslleials a Europa

En l'àmbit comunitari, el 25 d'abril de 2019, es va publicar la Directiva (UE) 2019/633 relativa a les pràctiques comercials deslleials en les relacions entre empreses de la cadena de subministrament agrícola i alimentari (d'ara endavant, la Directiva).

L'objectiu de la Directiva és lluitar contra les pràctiques comercials deslleials (no tracta les vendes a pèrdues) i estableix un mínim de pràctiques prohibides (taula 3) entre compradors i prove-

idors en la cadena de subministrament agrícola i alimentari.

Per determinar quan ens trobem davant d'una situació de possible desequilibri comercial entre comprador i proveïdor, la Directiva té en compte el volum de negocis anual dels diferents agents. La taula 4 mostra l'àmbit d'aplicació de la Directiva i la seva comparació amb la Llei estatal.

La nova normativa s'aplicarà a les vendes de productes agrícoles i alimentaris sempre que com a mínim un dels dos operadors estigui establert a la Unió Europea, però no als socis de cooperatives o altres entitats associatives.

A diferència de la Llei 12/2013, la Directiva 2019/633 no obliga a tenir contractes per escrit. La taula 5 mostra les diferències entre la Llei 12/2013 i la Directiva 2019/633 en relació amb els contractes.

Les organitzacions de proveïdors i les associacions podran presentar denúncies a instàncies d'algun dels seus membres i ha de quedar garantit l'anonimat del denunciador davant de l'òrgan administratiu.

04. Transposició de la Directiva europea

La Directiva 2019/633 hauria d'haver estat transposada pels diferents estats membres abans de l'1 de maig de 2021 i hauria d'entrar en vigor abans del novembre del mateix any.

El Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació va iniciar el passat abril una consulta pública per modificar la Llei 12/2013 amb l'objectiu d'incorporar les pràctiques comercials deslleials de la Directiva 2019/633 a la Llei 12/2013.

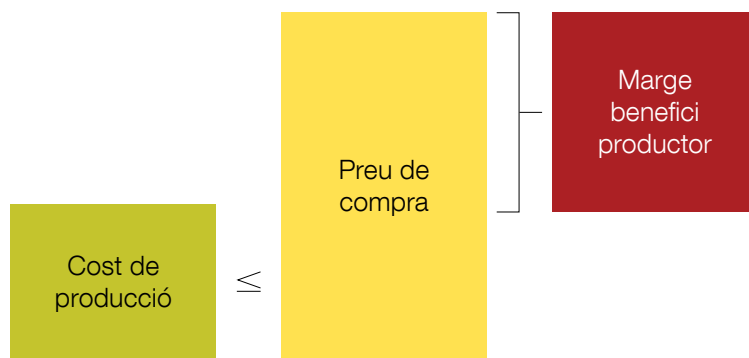
Un cop tancat el procés de consulta pública, s'obrirà un tràmit d'audiència i informació pública amb el text de la norma que serà traslladat a les organitzacions del sector perquè puguin formular observacions i comentaris abans d'aprovar-ne el text definitiu.

Real decret Llei 5/2020 - Prohibida la venda a pèrdues

Abans RDL

Amb RDL

Marge de benefici dels productors abans i després de l'aplicació del RDL 5/2020. Font: elaboració pròpia a partir del RDL 5/2020.

Directiva (UE) 2019/633.

Pràctiques comercials deslleials prohibides

- Pagament a més de 30 dies (productes peribles) i a més de 60 dies (altres productes).
- Cancel·lar les comandes de productes agroalimentaris peribles.
- Modificar unilateralment les clàusules del contracte per part del comprador.
- Exigir pagaments al proveïdor per temes no relacionats amb la venda.
- Requerir al proveïdor el pagament per la pèrdua o el deteriorament dels productes.
- Rebutjar la signatura del contracte amb el proveïdor.
- Emprar o divulgar la informació comercial sensible del proveïdor.
- Amençar el proveïdor amb represàlies comercials quan aquest proveïdor actua d'acord amb els seus drets contractuals.
- Exigir al proveïdor el cost d'examinar les reclamacions dels clients relacionades amb les vendes dels productes (en aquells casos on el proveïdor no en sigui el causant).

Taula 3. Pràctiques comercials deslleials prohibides. Font: elaboració pròpia a partir de la Directiva 2019/633.

Llei 12/2013, de 2 d'agost	Directiva 2019/633, de 17 d'abril										
<p>Article 2: Àmbit d'aplicació</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Relacions comercials entre operadors de la cadena alimentària des de la producció a la distribució. 2. Operacions comercials que es realitzin entre operadors de la cadena agroalimentària (processos d'envasat, transformació o distribució, compres d'animals vius, pinsos i matèries primeres i ingredients utilitzats en alimentació animal). 3. Transaccions comercials el preu de les quals sigui superior a 2.500 euros. 4. És obligatòria l'existència d'un contracte de compravenda sempre que la transacció superi els 2.500 euros. 	<p>Article 1: Àmbit d'aplicació</p> <p>S'aplica a determinades pràctiques comercials deslleials en la venda de productes agrícoles i alimentaris:</p> <table> <tr> <td>Proveïdor < 2 M€</td> <td>Comprador > 2 M€</td> </tr> <tr> <td>Proveïdor > 2 M€ i < 10 M€</td> <td>Comprador > 10 M€</td> </tr> <tr> <td>Proveïdor > 10 M€ i < 50 M€</td> <td>Comprador > 50M€</td> </tr> <tr> <td>Proveïdor > 50 M€ i < 150 M€</td> <td>Comprador > 150 M€</td> </tr> <tr> <td>Proveïdor > 150 M€ i < 350 M€</td> <td>Comprador > 350 M€</td> </tr> </table>	Proveïdor < 2 M€	Comprador > 2 M€	Proveïdor > 2 M€ i < 10 M€	Comprador > 10 M€	Proveïdor > 10 M€ i < 50 M€	Comprador > 50M€	Proveïdor > 50 M€ i < 150 M€	Comprador > 150 M€	Proveïdor > 150 M€ i < 350 M€	Comprador > 350 M€
Proveïdor < 2 M€	Comprador > 2 M€										
Proveïdor > 2 M€ i < 10 M€	Comprador > 10 M€										
Proveïdor > 10 M€ i < 50 M€	Comprador > 50M€										
Proveïdor > 50 M€ i < 150 M€	Comprador > 150 M€										
Proveïdor > 150 M€ i < 350 M€	Comprador > 350 M€										

Taula 4. Comparativa de l'àmbit d'aplicació de la normativa estatal vs. europea. Font: elaboració pròpia a partir de la Llei 12/2013 i la Directiva 2019/633.

Llei 12/2013, de 2 d'agost	Directiva 2019/633, de 17 d'abril
<p>Article 8. Formalització dels contractes alimentaris:</p> <p>Els contractes alimentaris hauran de formalitzar-se per escrit abans de l'inici dels serveis de què es tracti en aquests contractes.</p>	<p>Consideracions prèvies:</p> <p>(23) Tot i que no hi ha l'obligació de disposar de contractes per escrit, se'n recomana l'ús.</p>

Taula 5. Comparativa dels contractes de compravenda en la normativa estatal vs. europea. Font: elaboració pròpia a partir de la Llei 12/2013 i la Directiva 2019/633.

Pregunta freqüent

Quin és el termini de pagament dels productes agroalimentaris?
(Llei 15/2010)

30 dies per a productes frescos i peribles.*

60 dies per altres productes agroalimentaris

*s'entén com aquells productes que conserven les seves qualitats aptes per a la comercialització i el consum durant un període inferior a 30 dies o que necessiten condicions de temperatura regulada de comercialització i transport.

Per saber-ne més

Llei 12/2013, de 2 d'agost, de mesures per millorar el funcionament de la cadena alimentària.

Real decret llei 5/2020, de 25 de febrer, pel qual s'adopten determinades mesures urgents en matèria d'agricultura i alimentació.

Reial decret 66/2015, de 6 de febrer, pel qual es regula el règim de controls a aplicar per l'Agència d'Informació i Control Alimentaris que preveu la Llei 12/2013, de 2 d'agost, de mesures per millorar el funcionament de la cadena alimentària.

Disposició addicional primera de la Llei 15/2010, de 5 de juliol, de modificació de la Llei 3/2004, de 29 de desembre, per la qual s'estableixen mesures de lluita contra

la morositat en les operacions comercials.

Llei 3/1991, de 10 de gener, de competència deslleial.

Autoria

Haidé Vidal Huix
Enginyera agrònoma.
Servei d'Indústries i Comercialització Agroalimentàries. DARP.
hvidalf@gencat.cat

Albert Redondo Calderón
Graduat en dret.
Servei d'Indústries i Comercialització Agroalimentàries. DARP.
alberto.redondo@gencat.cat

LES EXEMPCIONS DE LA NORMATIVA de competència per al sector agrari

Mandarines i préssecs grocs. Foto: Ernest Espinàs Piñol.

Un problema habitual a la cadena alimentària és el desequilibri en el poder de negociació entre els operadors de les diferents baules. Els productors primaris solen disposar de molt poca capacitat negociadora davant dels transformadors o la distribució. Aquesta circumstància, que s'explica en termes generals per l'atomització dels primers i una mida considerable o elevada dels segons i tercers¹, provoca que el preu que paga el consumidor final molt sovint es reparteixi de manera desigual entre ells. És a dir, sol donar-se que una proporció elevada del preu final acabi en mans dels intermediaris, en detriment d'agricultors i ramaders, a conseqüència de la asimetria en el poder de negociació.

Davant d'aquesta situació i amb l'objectiu de compensar aquest desequilibri, els productors primaris poden estar temptats de pactar un preu de venda mínim o de mirar de convenir un preu mínim amb els seus compradors per al conjunt del sector. Aquestes conductes, contràries a la lliure competència, impliquen una infracció molt greu de la Llei de defensa de la competència (LDC), i, per tant, poden comportar sancions per part de les autoritats de competència², entre altres conseqüències negatives (cost per a la reputació, possible reclamació de danys per part dels afectats...).

Això no obstant, considerant aquest problema estructural i la importància

Sota determinats supòsits, es relaxa l'aplicació de la normativa de competència al sector agrari i es permet la concentració de l'oferta i la negociació conjunta.

de la Política Agrària Comuna (PAC) a la UE, la normativa sectorial permet a bona part dels productors primaris³ l'adopció de mesures per reduir el desequilibri en el poder negociador, sumant forces, que no es permeten a la majoria d'activitats i sectors⁴. Sota determinats supòsits, es relaxa l'aplicació de la normativa de competència al

sector agrari i es permet la concentració de l'oferta i la negociació conjunta⁵.

L'exempció més important és que l'article 152 del Reglament (UE) 1308/2013 (d'ara endavant, el Reglament) permet a les Organitzacions de Productors reconegudes (OP) i a les Associacions d'Organitzacions de Productors reconegudes (AOP) planificar la producció i negociar contractes en nom dels seus membres per la totalitat de la producció, sense que els sigui d'aplicació l'article 101.1 del Tractat de funcionament de la Unió Europea (TFUE), que prohibeix els acords anticompetitius, com per exemple l'intercanvi d'informació entre competidors per planificar la producció conjuntament o acords per pactar el preu de venda⁶. Aquestes activitats es poden dur a terme sempre que, entre altres requisits, l'OP o AOP centri l'oferta i comercialitzi els productes dels seus membres, amb independència que els productors transfereixin o no la propietat dels productes agrícoles. Addicionalment, s'especifica que la negociació es pot dur a terme fins i tot si el preu negociat és el mateix per a la producció conjunta de tots els membres⁷.

Per poder aplicar aquesta exempció de la normativa de competència, també cal que els membres de l'OP o AOP realitzin alguna activitat conjuntament (transformació, distribució, envasat, etiquetatge i promoció...). És a dir, es busca la integració de com a mínim alguna de les activitats dels productors primaris per augmentar l'eficiència i acomplir els objectius de la PAC, de tal manera que les OP i AOP que es limitin a proporcionar serveis als seus membres, sense integrar una activitat, no poden beneficiar-se de l'exempció.

Addicionalment, per a l'aplicació d'aquesta exempció, cal tenir present la Sentència del Tribunal de Justícia de la UE en el cas de les endívies⁸. Segons aquesta sentència, els acords de preus o quantitats i els intercanvis

d'informació només es poden dur a terme entre productors primaris que siguin membres d'una mateixa OP reconeguda o AOP reconeguda i per assolir els objectius assignats a l'OP o a l'AOP en qüestió⁹. A més, aquests acords no poden prohibir els productors que comercialitzin una part de la seva producció individualment i vendre a un preu inferior a l'acordat per l'OP o AOP. Per tant, s'estableix un límit a l'exempció en el sentit que no es permet condicionar la política comercial dels productors fora de la seva activitat a l'OP o l'AOP.

En resum, el Dret comunitari permet a les OP o AOP reconegudes concentrar l'oferta dels seus membres i negociar conjuntament per tota la seva producció, fins i tot en el cas que el preu sigui el mateix. Això sí, els acords de preus o quantitats i els intercanvis d'informació només es poden donar entre productors membres d'una mateixa OP o AOP reconeguda, per assolir els objectius assignats a l'OP o a l'AOP i sempre que realitzin determinades activitats conjuntament i no imposin un preu mínim quan algun membre ven una part individualment. En tot cas, cal tenir present que aquestes pràctiques no es poden dur a terme en el marc de les Organitzacions Interprofessionals¹⁰.

Podeu trobar informació més detallada a l'estudi Reflexions sobre competència a la cadena agroalimentària de l'Autoritat Catalana de la Competència (ACCO)¹¹. Així mateix, en cas de dubte sobre la interpretació de les exempcions de la normativa de competència al sector agrari, us podeu adreçar a l'ACCO.

Autoria:

Ivan Moreno Torres

Doctor en economia.
Direcció General de l'Autoritat Catalana de la Competència
imorennot@gencat.cat

¹ També hi influeixen altres factors com per exemple l'estacionalitat de les collites, la importació o el fet que es tracti de productes peribles.

² Veieu, per exemple, els expedients S/0231/10 - Productos Hortofrutícolas o S/0167/09 - Productores de Uva y Vinos de Jerez, de l'extinta Comisión Nacional de la Competencia.

³ Vegeu l'article 1 del Reglament (UE) 1308/2013 del Parlament Europeu i del Consell, de 17 de desembre, pel qual es crea l'organització comuna de mercats dels productes agraris i es deroguen els Reglaments (CEE) 922/72, (CEE) 234/79, (CE) 1037/2001 i (CE) 1234/2007. Aquest Reglament estableix algunes especificitats per a productes i sectors concrets com ara les fruites i les hortalisses, la llet i els productes lactis, l'oli d'oliva i les olives de taula, o el tabac.

⁴ En canvi, als productors del sector primari els són d'aplicació les mateixes exempcions que a qualsevol productor d'un altre sector per generació d'eficiències (article 101.3 del TFUE; Reglament (UE) 1218/2010 de categories d'acords d'especialització; i article 1.3 de la LDC), per tractar-se de conductes exemptes per llei (article 4 de la LDC) o per constituir conductes de menor importància (article 5 de la LDC).

⁵ Aquest article constitueix una interpretació i simplificació del que estableixen la normativa de competència i la jurisprudència i, per tant, cal anar a les fonts originals, en la seva totalitat, per tenir presents totes les limitacions i els requisits existents en cada cas concret. Com recorda la Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia, la normativa de defensa de la competència és aplicable al sector agroalimentari i les exempcions introduïdes pel Dret de la UE han de ser objecte d'una interpretació restrictiva.

⁶ Vegeu <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:12008E101&from=en>; i, en la mateixa línia, l'article 1.1 de la Llei 15/2007, de 3 de juliol, de defensa de la competència: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-12946#a1>.

⁷ En qualsevol cas, l'autoritat nacional de la competència pot decidir en casos concrets que en el futur aquestes activitats es modifiquin, se suspenguin o no es duguin a terme si considera que cal per evitar l'exclusió de la competència o si considera que es posen en perill els objectius de la PAC.

⁸ Sentència del Tribunal de Justícia (Gran Sala) de 14 de novembre de 2017, en l'assumpte C-671/15.

⁹ Les exempcions a la normativa de competència que poden aplicar els agricultors o les seves associacions sense formar part d'una mateixa OP o AOP reconeguda són les recollides a l'article 209 del Reglament, tot i que aquestes excepcions no permeten negociar un preu únic per a la producció conjunta de diversos productors. També s'ha de destacar que l'article 172 bis del Reglament permet als agricultors i les seves associacions acordar clàusules de repartiment de valor amb el seu primer comprador que determinin com s'ha de repartir qualsevol evolució dels preus de mercat dels productes de què es tracti o d'altres mercats de matèries primeres.

¹⁰ Les pràctiques que poden realitzar les Organitzacions Interprofessionals reconegudes sense que els sigui d'aplicació l'article 101.1 del TFUE estan regulades als articles 157 i 210 del Reglament.

¹¹ http://acco.gencat.cat/web/content/80_accos/documentos/arxius/actuacions/20181214_estudi_cadena_agroalimentaria_cat.pdf

Parlem amb

Albert Capdevila Sans

Responsable de Fruita i Horta de la Federació de cooperatives agràries de Catalunya (FCAC)

Ignasi Pons Argimon

Responsable de l'Àrea Tècnica de la Federación Empresarial de Carnes e Industrias Cárnicas (FECIC)

Carles Ribera Farràs

Responsable de l'Àrea Tècnica del Consell d'Empreses Distribuïdores d'Alimentació de Catalunya (CEDAC)

Quins considera els punts forts i els dèbils de l'actual normativa sobre instruments de millora de la cadena alimentària? Quines serien les seves propostes de millora?

Albert Capdevila Sans:

Des de La Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya hem vist amb bons ulls aquesta Llei perquè creiem que la seva intenció és positiva i ha d'ajudar el sector a contribuir a millorar el funcionament de la cadena alimentària evitant abusos de poder, perseguint augmentar el valor generat i buscant un repartiment just de la mateixa, reequilibrant la cadena per permetre una remuneració suficient dels productors i, per tant, ajudant al manteniment de l'activitat agrària.

“Hem vist amb bons ulls aquesta llei perquè creiem que la seva intenció és positiva i ha d'ajudar el sector a contribuir a millorar el funcionament de la cadena alimentària”.

“Un punt a millorar és el del concepte de cost efectiu de producció. La seva indefinició provoca una inseguretat jurídica que en dificulta l'aplicació”.

No obstant això, considerem que les fórmules per emprendre aquesta estratègia han de ser realistes, practicables i adaptades a la realitat dels mercats en què operen les empreses del sector. Entenem que la Llei ha de seguir protegint i donant suport al model cooperatiu, exonerant de la Llei la relació de la cooperativa amb els seus socis, ja sigui pel paper que estan tenint i hauran de tenir en el futur proper, no només en favor de l'enfortiment dels productors dins de la cadena alimentària sinó pel seu acompanyament cap als nous reptes que el marc normatiu europeu està fixant en aquests moments. Un altre punt a millorar és el del concepte de cost efectiu de producció. La seva indefinició provoca una inseguretat jurídica que en dificulta l'aplicació. En l'agroindústria, i per tant també en les cooperatives, resulta materialment impossible determinar un cost efectiu de producció que tingui en compte els costos de producció de cada proveïdor. És literalment inaplicable tret que es vulgui convertir a les cooperatives en una mena de maquiladores dels productes dels seus propis socis, que haurien de comercialitzar-se de manera independent perdent la nostra identitat.

Ignasi Pons Argimon:

Des de la Federació Empresarial de Carnes e Industrias Cárnicas (FECIC) considerem que els punts dèbils sobre l'actual normativa sobre instruments de millora de la cadena alimentària són els següents:

- Només ha tingut en compte a la producció i no a tots els operadors implicats.
- Intervenció en les operacions comercials.
- Intervenció en els preus de mercat, marcant el preu mínim dels productes. S'ha de tenir en compte que la norma no prohibeix la venda a pèrdues, sinó la compra a pèrdues, això fa que es prohibeixi al comprador pagar menys que el cost de producció suportat pel venedor.
- No garanteix la competitivitat entre les empreses, quan el que es vol és regular els preus. Com la normativa no contempla aquesta qüestió, és el mercat que ho ha de fer.

“Des de FECIC considerem encertat el fet que permet regular les activitats promocionals que poden dur a terme les grans distribuïdores alimentàries, ja que així s'evita que puguin induir a un error sobre el preu o la imatge dels productes”.

“Un dels punts febles, entre d'altres, sobre l'actual normativa sobre instruments de millora de la cadena alimentària és que aquesta només ha tingut en compte a la producció i no a tots els operadors implicats”.

Pel que fa als punts forts, des de FECIC considerem encertat el fet que permet regular les activitats promocionals que poden dur a terme les grans distribuïdores alimentàries, ja que així s'evita que puguin induir a un error sobre el preu o la imatge dels productes. També evitarà que perjudiquin la percepció en la cadena sobre la qualitat o el valor dels productes.

Les propostes de millora passen per consensuar tots els punts acordats amb tots els sectors involucrats, per saber les seves opinions i necessitats. Amb la llei tal i com està ara, uns sectors en surten més beneficiats que altres, i això és el que caldria solucionar.

Carles Ribera Farràs:

La Llei de la cadena alimentària es proposava millorar la transparència, l'estabilitat i la seguretat en les relacions comercials del sector agroalimentari. Anys després, s'ha demostrat que algunes de les baules, diferents a la distribució minorista, estan menys preparades i tenen dificultats per adaptar-se a les noves exigències. Es tracta d'un marc orientat a promoure la transformació del sector en termes d'estabilitat i visibilitat de les relacions comercials. L'aplicació desigual entre els diferents sectors i baules de la cadena, juntament amb la seva utilització política per a la gestió de crisis, està generant distorsions a la competència del sector que hauran d'evitar-se pel risc que això comporta de crear un sector on els més perjudicats poden ser aquells la situació empresarial dels quals no els permet beneficiar-se dels avantatges que planteja la Llei.

“La Llei de la cadena alimentària es proposava millorar la transparència, l'estabilitat i la seguretat en les relacions comercials del sector agroalimentari. Anys després, s'ha demostrat que algunes de les baules, diferents a la distribució minorista, estan menys preparades i tenen dificultats per adaptar-se a les noves exigències”.

Com hem manifestat públicament en reiterades ocasions, preocupa a la distribució especialment l'anomenat principi d'unidireccionalitat, recollit en aquesta Directiva, que considera deslleial una pràctica comercial segons la posició que ocupa en la cadena un operador determinat i no segons la gravetat de la pràctica en si mateixa i dels seus possibles efectes. En principi, podria provocar situacions de competència deslleial entre els diferents operadors considerar deslleials únicament les possibles males pràctiques del comprador respecte del venedor, cosa que trenca el principi d'igualtat, a la vegada que no aportaria solucions en la gestió dels problemes del sector productiu.

El principal repte a què fem front és assegurar la sostenibilitat de totes les baules de la cadena agroalimentària que aporten una diversitat essencial, no solament per a la supervivència de la nostra agricultura, la nostra ramaderia i la nostra pesca i indústria, sinó també per garantir la capacitat d'elecció dels consumidors mateixos.

